

Laitilan kaupungin hyvinvointisuunnitelma vuosille 2026–2029

Kaupunginhallitus 8.6.2026

Kaupunginvaltuusto 15.6.2026

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Nykytilan kuvaus.....	2
2.1 Väestö	2
2.2 Sukupuoli ja ikäjakauma (v. 2025)	2
2.3 Muutto ja taustatekijät	3
2.4 Keskeiset lähtökohdat hyvinvoinnille ja elinvoimalle Laitilassa	3
2.5 Nykyiset haasteet ja kehitystarpeet	4
2.6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-kerroin.....	4
2.7 Yhteenveto: Miten Laitilan perusta tukee tulevaa?	5
3. Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit	5
3.1 Osallisuus ja yhteisöllisyys	5
3.2 Turvallisuus ja viihtyisyys	8
3.3 Elintapaohjaus.....	9
3.4 Ehkäisevä päihdetyö ja mielen hyvinvointi.....	13
3.5 Harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri	18
4. Monialainen yhteistyö.....	21
5. Resurssit.....	21
6. Riskit.....	21
7. Visio vuodelle 2029.....	21
8. Suunnitelman seuranta ja arviointi	21
9. Työryhmien jäsenet	22

1. Johdanto

Tarkoitus

Hyvinvointisuunnitelma on kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnittelun, seurannan, arvioinnin ja raportoinnin työväline. Suunnitelmassa on määriteltynä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen painopisteet, jotka perustuvat valtakunnalliseen, hyvinvointialueen sekä paikalliseen hyvinvointitietoon. Tavoitteena on kaupunkilaisten niin fyysinen, psyykinen kuin sosiaalinen hyvinvointi.

Laitilassa hyvinvointisuunnitelma kootaan kerran valtuustokaudessa toimialojen ja eri toimijoiden yhteistyönä. Kooste suunnitelman laatimiseen osallistuneista henkilöistä on kohdassa 9. Kaupungin vaikuttamistoimielinten ja valiokuntien lausunnot pyydetään ennen kaupunginhallituksen ja -valtuuston käsittelyä. Suunnitelma ohjaa yhdessä kaupunkistrategian kanssa kaupungin tulevien vuosien tavoitteita ja toimenpiteitä sekä varmistaa, että monimuotoinen väestö saa tarvitsemansa palvelun ja tuen.

Suunnitelman yhteys muihin strategioihin

Hyvinvointisuunnitelma nivoutuu Laitilan kaupungin strategiaan – vision, arvojen, strategisten päämäärien/painopisteiden, ympäristön ja kestäväen kehityksen tavoitteisiin. Hyvinvointisuunnitelma toimii kaupungin strategian rinnalla ja ohjaa päätöksentekoa kaikilla toimialoilla. Suunnitelma linkittyy myös mm. kaupungin lasten ja nuorten, ikääntyneen väestön hyvinvointisuunnitelmiin ja Varsinais-Suomen hyvinvointialueen hyvinvointisuunnitelman luonnokseen.

2. Nykytilan kuvaus

2.1 Väestö

- väkiluku: n. 8409 (31.12.2025)

2.2 Sukupuoli ja ikäjakauma (v. 2025)

- miehiä: 4216 (50,1 %)
- naisia: 4193 (49,9 %)

Ikäluokat:

- 0–14 vuotta: 1257 (15,0 %) 2024: 1 632 (19,2 %)
- 15–64 vuotta: 4919 (58,5 %) 2024: 4 638 (54,7 %)
- 65+ vuotta: 2233 (26,6 %) 2024: 2 209 (26,1 %)
- vieraskielisiä: 1182 (14,6 %) 2024: 1109 (13,1 %)

2.3 Muutto ja taustatekijät

- Viime vuosien väestönkasvu Laitilassa on perustunut pääosin maahanmuuttoon. Vuonna 2025 väestön kehitys oli laskeva (-66 henkilöä). Syynä ovat mm. syntyvyyden lasku ja nettomuuton negatiivisuus. Nettomaahanmuutto oli + 91 henkilöä.

2.4 Keskeiset lähtökohdat hyvinvoinnille ja elinvoimalle Laitilassa

Monipuolinen elinkeinorakenne ja työpaikkaomavaraisuus

- Laitilassa on vahva elinkeinopohja: maa- ja metsätalous, teollisuus/jalostus sekä palvelut muodostavat yhdessä alueen taloudellisen perustan.
- Työpaikkaomavaraisuus on korkea. Tilastokeskuksen viimeisin julkaistu tieto on vuodelta 2023, jolloin työpaikkaomavaraisuus oli 100,9. (Koko Varsinais-Suomen työpaikkaomavaraisuus vastaavana aikana oli 96,6).
- Kaupunki panostaa aktiivisesti yritysten perustamiseen ja tukemiseen sekä palveluiden ja toimitilojen kehittämiseen yrityksille.

Laadukkaat peruspalvelut ja vetovoimainen asuinympäristö

- Kaupunki on elinvoimainen ja vireä seutukaupunki.
- Palveluvalikoima ja palveluiden järjestäminen pyritään pitämään kattavana ja saavutettavana: varhaiskasvatus, koulu, vapaa-aika, kulttuuri ja liikunta ovat osa hyvinvointisuunnitelmaa.
- Kaupungin keskustan elinvoimaisuuden, viihtyisyyden ja palvelutarjonnan kehittäminen on yksi kaupunkisuunnittelun painopisteistä.
- Kaupungissa on aktiivisia kyläyhdistyksiä, jotka järjestävät tapahtumia ja muuta toimintaa.

Suunnitelmallinen hyvinvointi- ja terveystoiminta

- Kaupungin hyvinvointisuunnitelman tavoitteena on edistää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä pitkäjänteisesti.
- Hyvinvointityössä korostuvat teemat:
 - osallisuus ja yhteisöllisyys
 - turvallisuus ja viihtyisyys
 - elintapaohjaus
 - ehkäisevä päihdetyö ja mielen hyvinvointi
 - harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri
- Kaupunki tukee yhdistystoimintaa, järjestöjä ja kuntalaisten omaehtoisia aloitteita (esim. hyvinvointityön avustuksina yhdistyksille).

Asukaslähtöisyys, osallisuus ja yhteisöllisyys

- Kaupunki haluaa tarjota asukkaille mahdollisuuksia osallistua, vaikuttaa ja tuntea kuuluvansa yhteisöön.
- Yhteistyö kolmannen sektorin (järjestöt, yhdistykset), vapaaehtoisten ja kuntalaisten kanssa on keskeistä hyvinvoinnin ja elinvoiman rakentamisessa.

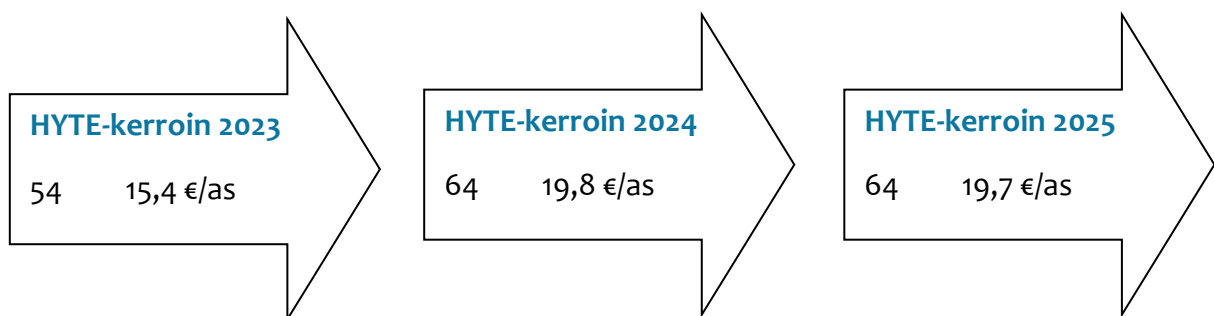
2.5 Nykyiset haasteet ja kehitystarpeet

- Vaikka kaupungin hyvinvointikertomuksen 2025 mukaan hyvinvointi ja elinvoima ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan, tunnistetaan myös haasteita, kuten esimerkiksi:
 - nuorten yksinäisyys ja mielenterveyshaasteet
 - ikäihmisten yksinäisyys ja palvelutarpeen kasvu
 - digiosaamisen haasteet ja palvelujen tavoittaminen
 - terveyttä edistävien elintapojen haasteet
 - liikkumattomuus
- Väestönkehitys ja syntyvyyden lasku sekä muuttuvat yhteiskunnalliset olosuhteet haastavat elinvoiman ylläpitämistä pitkällä aikavälillä.
- Talouden tasapainottaminen ja kuntapalveluiden sopeuttaminen ovat kaupungille jatkuvia tehtäviä.

2.6 Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen HYTE-kerroin

Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä otettiin käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin (Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta § 15). HYTE-kertoimen tarkoituksena on korvata kunnille hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä aiheutuvia kustannuksia ja kannustaa hyvinvointityöhön. HYTE-kerroin muodostuu kunnan toimintaa kuvaavista prosessi-indikaattoreista ja muutosta mitaavista tulosindikaattoreista.

Vuonna 2022 Laitilan HYTE-kerroin oli 39, mikä tarkoitti 15,4 euroa/asukas. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä on tehty johdonmukaisesti ja toimintaa kehittäen, mikä näkyi myös HYTE-kertoimen nousuna.

2.7 Yhteenveto: Miten Laitilan perusta tukee tulevaa?

- Kaupungin vahva elinkeinopohja, korkea työpaikkaomavaraisuus ja monipuoliset yrityspalvelut luovat hyvän taloudellisen perustan.
- Kaupungin tahtotila tarjota laadukkaat peruspalvelut, edistää asukkaiden hyvinvointia ja terveyttä sekä ylläpitää vetovoimaista asuinympäristöä.
- Kaupungilla on vahvat lähtökohdat luoda kestävä, elinvoimainen ja hyvinvoiva kunta myös tulevaisuudessa.

3. Tavoitteet, toimenpiteet ja mittarit

3.1 Osallisuus ja yhteisöllisyys

Kaupungin yhteisöllisyys tarkoittaa sitä, että yksilöt voivat tuntea kuuluvansa mukaan yhteisöön ja kokevat voivansa aktiivisesti osallistua yhteisönsä toimintaan. Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat tärkeitä tekijöitä hyvinvoinnin kannalta, sillä ne tarjoavat ihmisille mahdollisuuden tuntea itsensä arvokkaaksi, ymmärretyksi ja osaksi jotakin suurempaa kokonaisuutta. Ne voivat myös edistää terveitä sosiaalisia suhteita, tukea henkistä hyvinvointia ja tarjota tukea vaikeina aikoina. Kaupungin strategiassa on nostettu yhdeksi teemaksi yhteisön ja yhteistyön vahvistaminen.

Tavoite 1: Kaupunki on vahva yhteisöllisyyden ja osallisuuden positiivisen kehittymisen mahdollistaja

Toimenpiteet:

- **Kaupungin nettisivuja pidetään jatkuvasti ajan tasalla ja kehitetään niiden saavutettavuutta.** Toimialat vastaavat kaupungin nettisivuilla omien tietojensa ajantasaisuudesta, kieli-versioita parannetaan ja esimerkiksi yhdistysrekisteriä ylläpidetään. Sosiaalisen median kautta tiedotetaan ajankohtaisista aiheista.
- Huomioidaan tiedotuksessa **saavutettavuus** myös heidän kannaltaan, jotka eivät käytä digitaalisia kanavia.
- **Kunta avustaa taloudellisesti ja tiedotuksellisesti yhdistyksiä ja vapaita toimintaryhmiä,** tavoitteena monipuolisen ja elinvoimaisen toiminnan tukeminen.

- **Tiloja tarjotaan mahdollisuuksien mukaan** asukas- ja yhdistystoiminnan käyttöön. Yhdistystila ja ikääntyneen väestön päivätoiminnan tilat ovat osa tätä kokonaisuutta, ja lisäksi tunnistetaan tarve esimerkiksi bänditilojen kehittämiseksi.
- **Tehdään säännöllisesti esteettömyyselvityksiä.**

Mittarit:

- kaupungin nettisivujen käyttö ja ajantasaisuus
- toteutetaan maahanmuuttajille kysely kaupungin palvelujen saavutettavuudesta ja tiedotuksesta ja verrataan nyt toteutettuun kyselyyn
- avustusten määrä/avustettavien kohteiden määrä/tukimuodot
- kaupungintilojen vuokraaminen/käyttöön antaminen eri tahoille.
- toteutuneet esteettömyyselvitykset

Vastuutahot:

- toimialat yhteistyössä ja jokainen omalla vastualueellaan

Tavoite 2: Osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistuminen

Toimenpiteet:

- **äänestysaktiivisuuden lisääminen**
- kuntalaisia **osallistetaan asioiden valmisteluun** (esim. asukasillat, asiakasraadit, kyselyt)
- **vahvistetaan vaikuttamistoimielinten** toimintaa
- **yhdistysohjelman toteuttaminen**
- **yhteisöllisen toiminnan kehittäminen eri ryhmille** (esim. ikäihmisten päivätoiminta, nuokkari)
- **kylätoiminnan tukeminen sekä kylien neuvottelukunnan toiminnan jatkaminen ja vahvistaminen**
- **yhteistyön ylläpito ja vahvistaminen seurakunnan kanssa**
- **maahanmuuttajien integroitumisen ja monikulttuurisuuden edistäminen muun muassa monikulttuurisuusneuvoston, kotoutumistyön ja infopistepalveluiden avulla**
- **tapahtumien järjestäminen, koordinointi ja sellaisten palveluiden ylläpito, jotka lisäävät yhteisöllisyyttä ja tarjoavat matalan kynnyksen osallistumismahdollisuuksia**
- **lisätään eri toimijoiden yhteistoimintaa esim. käynnistämällä kulttuurifoorumitoiminta**
- **lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toteuttaminen**

Mittarit:

- **äänestysaktiivisuus**
- **vaikuttamistoimielinten ja kylien neuvottelukunnan** toiminta
- kaupungin **osallisuusohjelman** päivittäminen valtuustokauden aikana

- yhdistysohjelman käyttöönotto

Vastuutahot:

- toimialat yhteistyössä ja jokainen omalla vastuualueellaan

Tavoite 3: Laitilalaisten kokeman yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden tunteen vähentyminen kaikissa ikäryhmissä

Toimenpiteet:

- kiusaamiseen puuttumisen kulttuurin vahvistaminen
- laitilalaisen avoimen ja positiivisen me-hengen vahvistaminen
- matalan kynnyksen yhteisöllisten toimintojen tarjoaminen
- yhdistysten ja seurakunnan aktiivien toiminta
- Vapaan kansalaistoiminnan tukeminen

Mittarit:

- yksinäisyyskyselyt
- yhteisöllisyyden kokemus
- järjestötoiminnan, seurakunnan toiminnan ja vapaan kansalaistoiminnan aktiivisuus

Vastuutahot:

- toimialat yhteistyössä ja jokainen omalla vastuualueellaan

3.2 Turvallisuus ja viihtyisyys

Tavoitteena on luoda fyysisesti ja psyykkisesti turvallisia sekä viihtyisiä ympäristöjä, jotka edistävät ihmisten hyvinvointia. Tällainen suunnitelma voi kattaa erilaisten alueiden, kuten asumisen, liikkumisen, työympäristön, julkisten tilojen ja vapaa-ajan alueiden parantamisen.

Tavoite 1: Turvallisuuden kokemuksen paraneminen

Toimenpiteet:

- turvallisuuskyselyssä esiin tulleiden epäkohtien korjaaminen
- yhteistyön jatkaminen hyvinvointialueen, poliisin, liikennetyöryhmän ja kolmannen sektorin kanssa turvallisuuden kokemuksen edistämiseksi
- kuntalaisinformaation tehostaminen mm. kotivarasta, normaaliolojen poikkeustilanteisiin varautumisesta
- nuorten liikennekäyttäytymiseen vaikuttaminen

Mittarit:

- vuosittainen turvallisuuskysely marras-joulukuussa
- Sotkanet: liikennevahingot
- nuorten liikennekäyttäytymisen muutokset, poliisin tilastot
- Sotkanet: Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenneriikkomukset /1000 asukasta kohden (v. 2024: 34,3)

Vastuutahot:

- hallintotoimi
- tekninen toimi
- sivistystoimi
- liikennetyöryhmä

Tavoite 2: Laitilassa on hyvä asua ja elää

Toimenpiteet:

- kaupungin ulkoalueiden ja rakennetun ympäristön siisteydestä ja viihtyisyydestä huolehtiminen (mm. puistot ja niiden monipuolinen hyödyntäminen, ulkokuntosali, liikennepuisto jne.)

- **monipuolisten harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen ja hyvä tiedottaminen** yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa
- **yhteistyön kehittäminen** hyvinvointialueen, poliisin, liikennetyöryhmän ja kolmannen sektorin kanssa hyvän elämän ja viihtyisyyden kokemusten edistämiseksi
- **yhteisöllisyyttä vahvistavien tapahtumien ja tilaisuuksien järjestäminen** tai avustukset niiden järjestämiseksi
- **liikenneturvallisuusillat tai muut valistustyötä tekevät tapahtumat**
- **hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen avustukset**
- kuntalaisten **yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelman laatiminen**

Mittarit:

- kuntalaispalautteen kerääminen
- erilaisten eri-ikäisille tai eri väestöryhmille järjestetyt tapahtumat kaupungissa
- haetut ja myönnetty HYTE-avustukset
- kouluterveyskysely soveltuvin osin

Vastuutahot:

- kaikki toimialat

3.3 Elintapaohjaus

Laitilan kaupungin hyvinvointityön painopisteen tulee olla ennaltaehkäisyssä ja elinkaariajattelussa. Koska elintavat muotoutuvat lapsuudessa, varhainen tuki on vaikuttavinta. Tavoitteenamme on tukea asukkaiden omaa aktiivisuutta ja osallisuutta ”vauvasta vaariin”.

Kriittisenä painopisteenä on tavoitettavuus. Tunnistamme, että pelkkä palvelujen tarjoaminen ei riitä, sillä aktiivisimmat asukkaat löytävät ne muutenkin. Suunnitelman keskiössä ovat toimenpiteet, joilla:

- Madalletaan osallistumisen kynnyksiä: Tehdään terveellisistä valinnoista ja harrastamisesta mahdollisimman helppoa myös ruuhkavuosien ja muiden haastavien elämänvaiheiden keskellä.
- Jalkaudutaan asukkaiden pariin: Kaupunki ottaa aktiivisen roolin niiden perheiden ja yksilöiden tavoittamisessa, joilla on suurin riski ajautua toiminnan ulkopuolelle.
- Tavoitteena on siirtyä passiivisesta tarjonnasta aktiiviseen hyvinvoinnin edistämiseen, joka huomioi erityisesti ne, joiden kynnyksiä lähteä mukaan on korkein.

Tavoite 1: Terveellisten elintapojen juurruttaminen lapsuudessa

- **Koko ikäluokan tavoittaminen:** Hyödynnetään varhaiskasvatusta ja kouluja luonnollisina kanavina, joilla saavutetaan käytännössä kaikki lapset ja heidän huoltajansa.
- **Arjen valintojen helpottaminen:** Luodaan konkreettisia, toiminnallisia rutiineja, jotka tukevat perheitä ruuhkavuosien keskellä.
- **Aktiivinen osallistaminen:** Kehitetään jalkautuvia toimintatapoja niiden perheiden tavoittamiseksi, jotka jäävät helposti perinteisten palveluiden ulkopuolelle.
- **Ennaltaehkäisevä tuki:** Vahvistetaan perheiden omia voimavaroja ja ehkäistään syrjäytymistä sekä päihdehaittoja varhaisessa vaiheessa.

Toimenpide-esimerkit:

1. Toiminnalliset vanhempainillat

Toteutetaan varhaiskasvatuksen ja koulujen vanhempainiltoja toiminnallisina tilaisuuksina. Luennon sijaan painopiste on yhdessä tekemisessä, jonka lomassa käsitellään hyvinvoinnin peruspilareita:

- **Teemat:** Liikkuminen, uni ja lepo, ravitsemus, hygienia sekä päihteettömyys.
- **Tavoite:** Tuoda terveyden edistäminen osaksi kodin ja kasvatusyhteisön välistä luontevaa vuoropuhelua.

2: ”Perhe kokkaa yhdessä” -toimintamalli

Käynnistetään matalan kynnyksen toiminta, jossa perheet valmistavat yhdessä terveellistä ja maistuvaa kotiruokaa.

- **Toteutus ja yhteistyö:**
 - Kaupunki tarjoaa tilat ja tukee raaka-ainehankinnoissa.
 - Tehdään yhteistyötä paikallistuottajien kanssa: suositaan laadukkaita laitilalaisia raaka-aineita ja vaalitaan aitoa kotiruokakulttuuria.
 - Osallistetaan paikalliset yhdistykset ja järjestöt toiminnan ohjaamiseen ja tukemiseen.
- **Sisältö ja hyödyt:**
 - Iltoihin osallistutaan koko perheen voimin ja ruoka valmistetaan yhdessä.
 - Ruoanlaiton lomassa pidetään lyhyitä tietoiskuja terveellisistä elintavoista.
 - Perheet saavat veloituksettoman, itse valmistetun aterian sekä konkreettisia taitoja terveellisen arkiruuan valmistamiseen kotona.

Mittarit:

- **osallistumisaste:** Järjestettyjen toiminnallisten vanhempainiltojen ja ruoanlaittoiltojen lukumäärä sekä niihin osallistuneiden perheiden määrä suhteessa ikäluokkaan.
- **tavoittavuus:** Uusien, aiemmin passiivisten perheiden osuus osallistujista (seurataan esimerkiksi ilmoittautumisen tai lyhyen kyselyn yhteydessä).

- **koettu hyöty:** Lyhyt kysely osallistujille: "Saitko tilaisuudesta konkreettisen vinkin tai työkalun perheesi arkeen?" (Tavoitearvo: >80 % vastaa kyllä).
- **yhteistyön laajuus:** Toiminnassa mukana olevien paikallisten tuottajien ja kolmannen sektorin toimijoiden (yhdistykset/järjestöt) lukumäärä.
- **kouluterveyskyselyn tulokset:** Seurataan pitkällä aikavälillä Laitilan tuloksia erityisesti syömisen, liikuntatottumusten ja hampaiden pesun osalta.
- **Sotkanet-indikaattori ID3904: Ei syö koululounasta päivittäin, % 8. ja 9. luokan oppilaista**

Vastuutahot:

- varhaiskasvatus
- perusopetus
- järjestöt ja yhdistykset

Tavoite 2: Nuorten osallisuuden vahvistaminen ja syrjäytymisen ehkäisy

- **Syrjäytymisriskien ennaltaehkäisy:** Puututaan aktiivisesti koulupudokkuuteen ja osattomuuden kokemukseen tarjoamalla mielekästä tekemistä ja sosiaalisia kontakteja.
- **Matalan kynnyksen harrastavuorot:** Tarjotaan maksuttomia tai edullisia ”höntsävuoroja” (palloilu, kuntosali jne.), joissa ei ole kilpailullisia vaatimuksia tai seurasidonnaisuutta.
- **Osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen:** Luodaan turvallisia tiloja ja tilanteita, joissa nuoret voivat kohdata toisiaan ja kokea kuuluvansa paikalliseen yhteisöön.
- **Aktiivinen ja jalkautuva tavoittaminen:** Tehdään tiivistä yhteistyötä etsivän nuorisotyön ja oppilas- / opiskelijahuollon kanssa, jotta palvelut tavoittavat erityisesti ne nuoret, jotka ovat vaarassa jäädä toiminnan ulkopuolelle.
- **Kynnyksen madaltaminen:** Varmistetaan, että harrastamisen aloittaminen on helppoa myös ilman aiempaa osaamista tai kalliita varusteita. Mahdollistetaan yhteistyössä urheiluseurojen kanssa säännöllisen harrastuksen aloittaminen.

Toimenpide-esimerkki:

1. Säännölliset, maksuttomat matalan kynnyksen liikuntavuorot

Kuvaus: Kaupunki järjestää yhteistyössä seura- ja järjestötoimijoiden kanssa säännöllisiä, maksuttomia liikuntavuoroja, jotka toteutetaan nuorisotilojen välittömässä läheisyydessä tai niiden toiminnan yhteydessä. Toiminta on suunnattu erityisesti nuorille, jotka tarvitsevat tukea arjen aktiivisuuteen ja sosiaalisiin kontakteihin.

- **Kohderyhmä:** Painopisteenä ovat mm. etsivän nuorisotyön asiakkaat sekä harrastustoiminnan ulkopuolella olevat nuoret.

- **Toteutustapa:** Matalan kynnyksen aloitus: Toimintaan voi tulla mukaan ilman ennakkoilmoittautumista, erityisvarusteita tai aiempaa lajiosaamista. Keskiössä on yhdessä tekeminen ja onnistumisen kokemukset, ei kilpaurheilu.
- **Seurayhteistyö:** Vuorot toteutetaan yhteistyössä paikallisten liikuntaseurojen kanssa. Seurat voivat tarjota ohjaajia ja lajitutustumisia, mikä madaltaa kynnystä siirtyä myöhemmin seuratoiminnan piiriin.
- **Säännöllisyys:** Vuorot pidetään vakioajankohtina viikoittain, mikä luo nuoren arkeen ennakoitavuutta ja turvallista rutiinia.

Mittarit:

- **käyttöaste:** Harrastevuorojen lukumäärä ja kävijämäärät (yksittäiset osallistumiskerrat).
- **tavoittavuus:** Etsivän nuorisotyön kautta ohjautuneiden nuorten määrä toiminnassa.
- **osallisuuden kokemus:** Lyhyt kysely osallistujille: ”Onko toiminta lisännyt sosiaalisia kontaktejasi tai tunnetta porukkaan kuulumisesta? jne.”
- **NEET-asteen seuranta:** Seurataan pitkällä aikavälillä työn ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten määrän kehitystä Laitilassa.
- **Sotkanet-indikaattori ID3904**

Vastuutahot:

- nuorisopalvelut
- urheiluseurat

Tavoite 3: Ikääntyneiden toimintakyvyn ylläpito ja aktiivinen arki

- **Liikuntaneuvonnan jalkauttaminen:** Viedään neuvontapalvelut sinne, missä seniorit luonnostaan liikkuvat (esim. kylätalot, toritapahtumat ja yhdistysten kokoontumiset).
- **Saavutettavuuden parantaminen:** Madalletaan kynnyksiä saada yhteys liikuntaneuvojaan ja varmistetaan, että tieto palveluista tavoittaa myös ne ikääntyneet, jotka eivät käytä digitaalisia kanavia. Edistetään käänteisen yhteydenoton käyttöönottoa.
- **Toimintakyvyn tukeminen:** Keskitytään toimenpiteisiin, jotka edistävät kotona asumista, ehkäisevät kaatumisia ja ylläpitävät arjen omatoimisuutta.
- **Yksinäisyyden ehkäisy:** Hyödynnetään liikuntaneuvontaa ja ryhmätoimintaa väylänä sosiaaliseen kanssakäymiseen ja yhteisöllisyyteen.
- **Yhteistyö kolmannen sektorin kanssa:** Tehdään tiivistä yhteistyötä paikallisten eläkeläisjärjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa tiedonkulun ja tavoittavuuden parantamiseksi sekä palveluiden rakentamiseksi.

Toimenpide-esimerkki:

1. **Käänteinen liikuntaneuvonnan kontaktointi**

- Uudistetaan liikuntaneuvonnan asiakasohjausta siirtämällä aloitevastuu ammattilaiselle. Perinteinen malli, jossa asiakas saa yhteystiedot ja ottaa itse yhteyttä, on todettu kynnykseksi niille, jotka hyötyisivät neuvonnasta eniten.
- **Toimintamalli:** Sovitaan sote-toimijoiden (esim. terveydenhoitajat, kotihoidon henkilöstö) kanssa menettelystä, jossa asiakaskäynnin yhteydessä pyydetään ikäihmiseltä suostumus yhteystietojen luovuttamiseen liikuntaneuvojalle.
- **Prosessin kulku:** 1. Ammattilainen tunnistaa neuvonnan tarpeen ja kysyy asiakkaalta luvan. 2. Yhteystiedot ja kontaktipyyntö välitetään liikuntaneuvojalle. 3. Liikuntaneuvoja ottaa yhteyttä asiakkaaseen sovitun ajan kuluessa.
- **Tavoite:** Madaltaa osallistumisen kynnystä merkittävästi ja varmistaa, että tuki tavoittaa myös ne asukkaat, joiden oma aloitekyky on heikentynyt.
- **Vaikuttavuus:** Varmistetaan katkeamaton ketju terveydenhuollon ja ennaltaehkäisevien liikuntapalveluiden välillä.

Mittarit tavoitteelle 3:

- **neuvonnan piirissä olevat:** Liikuntaneuvonnan asiakasmäärät ja neuvontatapahtumien toteutunut määrä.
- **jalkautumisen toteutuminen:** Niiden tilaisuuksien ja paikkojen määrä, joissa liikuntaneuvonta on ollut jalkautuneena läsnä.
- **vaikuttavuuden kokemus:** Kysely asiakkaille: ”Onko neuvonta lisännyt arkiaktiivisuuttasi tai parantanut turvallisuuden tunnetta liikkumisessa? jne.”
- **toimintakyvyn seuranta:** Pitkällä aikavälillä seurataan ikääntyneiden fyysisen toimintakyvyn säilymistä (esim. seurantatestit tai kotihoidon tarpeen alkamisikä).

Vastuutahot:

- liikunta- ja vapaa-aikapalvelut

3.4 Ehkäisevä päihdetyö ja mielen hyvinvointi

Mielen hyvinvointi ja ehkäisevä päihdetyö luovat yhdessä perustan tasapainoiselle ja turvalliselle elämälle lapsuudesta vanhuuteen. Laitilan strategian sekä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman mukaan mm. osallistuvan ja vastuullisen vanhemmuuden taidot, valmiudet ja voimavarat ovat keskeisessä yhteydessä koko perheen hyvinvointiin. Näiden vaikutus ulottuu perhettä laajemmalle ja heijastuu koko yhteisön hyvinvointiin.

Nykytilan kuvaus:

- **Päihhteitä on monenlaisia** (alkoholi, lääkkeet, huumeet, pelit), eikä käytettyjä aineita aina tunnisteta.

- **Koulupsykologin vastaanoton tarve**, miten usein käydään
- **Kunnan väestörakenne** vaikuttaa palvelutarpeisiin:
 - kuinka moni nuori muuttaa pois
 - kuinka moni jää
 - kaupungin pitovoima
- Yleisesti pidetään tärkeänä **kaikenikäisille suunnattua vapaa-ajan toimintaa, harrastuksia, verkostoitumis- ja yhteisöllisyyden mahdollisuuksia**. Kaupunki on tukemassa taloudellisesti montaa toimijaa kolmannelta sektorilta ja sitä pidetään tärkeänä.
- **Liikennekäyttäytyminen** (yleinen havainto)
 - Alkoholin tai päihteiden alaisena ajaminen on lisääntynyt (nuorilla, keskusteluissa näkyy ”vapaampi” suhtautuminen maistissa ajeluun).
 - Välinpitämätön suhtautuminen päihteiden vaikutuksen alaisena ajamiseen.

Yleiset tavoitteet:

1. **Lisätä hyvinvointia ja elämänhallintaa** kaikissa ikävaiheissa.
2. **Vähentää päihteiden käyttöä** sekä niiden aiheuttamia haittoja.
3. **Tukea varhaista puuttumista, tunnistamista ja ohjausta** tarvittaviin palveluihin.
4. **Edistää mielenterveyden tunnetta** arjessa, työssä ja vapaa-ajalla.
5. **Luoda turvallinen, yhteisöllinen ja tukea tarjoava ympäristö** Laitilan asukkaille.

Toimenpiteet:

- mielenterveys- ja päihdepalvelujen käyntimäärät ovat merkittävä seurattava mittari
- koko kunnan kattava päihde- ja mielenterveysstrategia
- tiedotuskampanjat koko väestölle (esim. sosiaalinen media, Laitilan Sanomat)
- avoimet hyvinvointitapahtumat ja -messut (luennot, työpajat, vertaisillat)

Mittarit:

- palveluiden käyttöaste; matalan kynnyksen palveluiden kävijämäärät
- osallistujien määrä hyvinvointitapahtumissa

Tavoite 1: Vahvistetaan vauva- ja pikkulapsiperheiden hyvinvointia ja ehkäistään päihdehaittoja varhaisella tuella

Keskeiset haasteet:

- vanhemmuuden tukeminen ja jaksaminen
- järjestötoiminnan (esim. MLL) tukeminen
- varhaiskasvatuksen rooli perheiden hyvinvoinnin havainnoinnissa ja kuuntelemisessa
- taloudelliset huolet (lomautukset, työttömyys)
- rentoutumisen hakeminen alkoholin kautta, tarve vaihtoehtoisille stressinhallintakeinoille

Toimenpiteet:

- riittävät resurssit työntekijöille
- yhdistystoimijoiden taloudellinen tukeminen
- palveluiden ylläpito lähellä Laitilassa
- vanhempien päihteettömyyden ja varhaisen vuorovaikutuksen tukeminen -> perhevalmennukset
- päihdekasvatuksen sisällyttäminen neuvolan ja varhaiskasvatuksen tapaamisiin

Mittarit:

- neuvolakyselyt vanhempien jaksamisesta ja päihteiden käytöstä
- kouluterveydenhuollon havainnot
- yhdistysten asiakaskäyntimäärät

Vastuutahot:

- varhaiskasvatus
- yhdistykset

Tavoite 2: Vahvistetaan lasten ja nuorten mielen hyvinvointia sekä ehkäistään päihteiden käyttöä ennaltaehkäisevän työn, varhaisen tuen ja matalan kynnyksen palvelujen avulla

Toimenpiteet:

- kaupungin palveluissa ohjataan päihteiden liikkakäyttäjät hoitaville tahoille
- työterveys: keskustelut (tupakka, alkoholi, huumeet, pelaaminen), AUDIT-testit, hoitajien osaaminen (Ohjattu omahoito -koulutus), tieto nuorten työikäisten mielenterveyshaasteista ja poissaoloista, lyhytterapia ja työnohjaus
- koulut: Oppilaille ja nuorille suunnatun päihdeohjelman kehittäminen
- päihdeinfoja nuorisotoimen teemailloissa, päihdetunnit kouluissa
- päihdeohjelman käyttöönotto

- valomerkkikeskustelut (ensimmäistä kertaa päihteitä käyttäville nuorille) tulossa ehkä kuntiin?
- matalan kynnyksen palvelut nuorisolle: nuorisotalot, keskusteluapu, vertaistyhvät
- mielen hyvinvoinnin tukeminen:
 - sosiaalisen median vaikutukset
 - koulun kuormittavuus
 - nepsy-piirteet, herkkyys, autismikirjon piirteet
 - murrosiän haasteet, ryhmäpaine
 - oppimisen ja keskittymisen tukeminen
- kaupunki tukee matalan kynnyksen harrastustoimintaa ja tarjoaa monipuolisia mahdollisuuksia yhteisöllisyyteen
- koulukiusaamisen ehkäisy ja sosiaalisten taitojen vahvistaminen
- kaupungin tarjoamat kesätyöpaikat nuorille

Mittarit:

- kouluterveyskysely
- oppimisen tuen tarpeet ja toteutuminen
- oppilaiden poissaolot ja kouluvihtyvyys
- osallistujamäärät nuorisopalveluissa
- osallistujamäärät työllisyyspalveluissa (tarvittaessa)
- varhaisen tuen kontaktit (koulun/nuorisotyön ohjaukset palveluihin)

Vastuutahot:

- kouluhenkilökunta
- opiskeluhuolto
- nuorisotyö
- Ankkuri-tiimi / poliisi

Tavoite 3: Edistää aikuisten mielen hyvinvointia ja ehkäistä päihdehaittoja parantamalla palveluiden saavutettavuutta, vahvistamalla arjen tukea ja tukemalla työ- ja vapaa-ajan yhteisöllisyyttä

Toimenpiteet

- mielenterveys- ja päihdepalveluiden saavutettavuuden parantaminen: matalan kynnyksen neuvonta
- perheiden arjen tukitoimet ja jaksamisen edistäminen

- Laitilan työterveys: keskustelut (tupakka, alkoholi, huumeet, pelaaminen), AUDIT-testit, hoitajien osaaminen, tieto työikäisten mielenterveys- haasteista, lyhytterapia ja työnohjaus (riippuen työnantajan sopimuksesta)
- työpaikkojen hyvinvointi- ja päihdeohjelmat
- harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan tukeminen (yhdistysten taloudellinen tukeminen)
 - erityisesti maksuton/edullinen, matalan kynnyksen harrastustoiminnan tukeminen!
- kaupungin liikuntapaikkojen ylläpito
- yhdistysten ja liikuntajärjestöjen tukeminen
- työttömille mahdollisuus työttömän terveystarkastukseen (Varha)
- Etsivä nuorisotyö
- työllistymistä tukevat toimenpiteet ja työtoimintapaikat (esim. Kelpola)
- nuorille yhdistystoimintaa

Mittarit:

- kuntalaiskyselyt ja niiden tulokset
- työpaikkojen päihdeohjelmien määrä

Vastuutahot:

- työterveyshuolto ja paikalliset työnantajat
- kaupungin henkilöstöhallinto
- kolmas sektori (yhdistykset ja järjestöt); esim. A-Kilta ja LaitseMiele

Tavoite 4: Vahvistaa ikäihmisten mielen hyvinvointia ja ehkäistä päihdehaittoja vähentämällä yksinäisyyttä, lisäämällä yhteisöllisyyttä ja parantamalla tiedonsaantia sekä varhaista tukea

Toimenpiteet:

- yksinäisyyden vähentäminen ja sosiaalisten suhteiden vahvistaminen: yhteisölliset toiminnot, tapahtumat ja ryhmät
- masennuksen ehkäisy: yhteisölliset toiminnot, tapahtumat ja ryhmät
- harrastus- ja vapaa-ajan toiminnan tukeminen
- päihteiden käyttöön liittyvän tiedon lisääminen: riskit, varoitusmerkit, hoitopolut

Mittarit:

- Pilke-ryhmän, LaitseMielen ja A-Killan tukeminen

Vastuutahot:

- hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyö
- kolmas sektori (järjestöt ja yhdistykset)

Ehkäisevän päihdetyön indikaattoreita:

- koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17–24-vuotiaat, % vastaavan ikäisestä väestöstä
- työkyvyttömyyseläkettä saavat 25–64-vuotiaat, 5 % vastaavan ikäisestä väestöstä
- käyttää päivittäin tupakkaa, sähkötupakkaa, nuuskaa tai nikotiinipusseja, % 8. ja 9. luokan oppilaista
- poliisin tietoon tulleet rattijuopumustapaukset/1000 asukasta
- poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset/1000 asukasta

Mielen hyvinvoinnin indikaattoreita:

- kohtalainen tai vaikea ahdistuneisuus, % 8. ja 9. luokan oppilaista ja % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista
- mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat, % 16–64-vuotiaat
- asuinalueensa olosuhteisiin tyytyväisten osuus (%)
- terveystalvija mielenterveysongelmien vuoksi käyttäneiden osuus (%)

3.5 Harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri

Harrastaminen, vapaa-aika ja kulttuuri muodostavat keskeisen perustan laitilalaisten hyvinvoinnille, osallisuudelle ja elämänlaadulle. Tässä kokonaisuudessa korostuvat yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua, kokea ja tehdä – iästä, taustasta tai elämäntilanteesta riippumatta. Kulttuuri nähdään jokaisen oikeutena, liikunta arjen hyvinvoinnin perustana ja luku- sekä digitaidot aktiivisen kansalaisuuden edellytyksinä.

Tavoitteena on turvata monipuoliset ja saavutettavat kulttuuri- ja vapaa-ajan palvelut, vahvistaa lasten ja nuorten osallisuutta sekä edistää kuntalaisten liikkumista ja terveellisiä elämäntapoja. Samalla kehitetään lukemiskulttuuria, monilukutaitoa ja digitaalista osaamista tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden kesken. Kokonaisuus rakentuu laajasta yhteistyöstä kaupungin palvelujen,

oppilaitosten ja paikallisten toimijoiden välillä, ja sen vaikuttavuutta seurataan muun muassa osallistumisen, palveluiden monimuotoisuuden ja saavutettavuuden näkökulmista.

Tavoite 1: Kulttuuri on jokaisen oikeus

Toimenpiteet:

- kulttuuripalvelujen saatavuuden turvaaminen
- saavutettavuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen
- lasten ja nuorten kulttuuriosallisuuden vahvistaminen

Mittarit:

- kulttuuritoiminnan monimuotoisuus
- kulttuuripalvelujen rahoituksen määrä
- kulttuurikasvatussuunnitelma

Vastuutahot:

- kulttuuripalvelut
- kirjastopalvelut
- Vakka-Suomen musiikkiopisto
- Vakka-Suomen kansalaisopisto
- museo
- muut laitilalaiset kulttuuritoimijat

Tavoite 2: Liikkuvat ja hyvinvoivat laitilalaiset

Toimenpiteet:

- Luodaan edellytyksiä liikunnalliselle elämäntavalle:
 - liikuntapaikat
 - lähiluonto
 - turvalliset ja esteettömät liikkumisympäristöt
 - ohjattu ja omaehtoinen liikunta

Mittarit:

- kunnan myöntämät avustukset
- liikuntapaikkojen määrä
- liikuntapalveluihin osallistuvien määrä
- tapahtumien määrä

Vastuutahot:

- liikuntapalvelut
- tekninen toimi
- Vakka-Suomen kansalaisopisto
- muut laitilalaiset liikuntatoimijat

Tavoite 3: Luku- ja digilukutaidon vahvistaminen

Toimenpiteet:

- Tukea yhdenvertaista osallisuutta, sivistystä ja demokraattista yhteiskuntaa
- Vahvistetaan lukemiskulttuuria, monilukutaitoa ja digitaalista osaamista eri ikäryhmissä
- Kulttuurin, opetuksen ja kirjaston välinen yhteistyö
- Digitaalisten kulttuurisisältöjen saavutettavuuden ja medialukutaidon vahvistaminen

Mittarit:

- lukemiskulttuuria, monilukutaitoa ja digitaalista osaamista tukevat tapahtumat ja tilaisuudet

Vastuutahot:

- kirjastopalvelut
- kulttuuripalvelut
- koulut ja varhaiskasvatus
- Vakka-Suomen kansalaisopisto

4. Monialainen yhteistyö

Hyvinvoinnin edistäminen rakentuu verkostoissa:

- kaikki kaupungin toimialat ja elinvoiman erillisyksikkö: sivistys (mm. nuoriso, liikunta, kulttuuri), elinvoiman erillisyksikkö (työllisyys, elinkeinotoimi, kylätoiminta), hallinto (hyvinvoinnin edistämisen koordinaatio, Varha-yhteistyö, paikalliset järjestöt), tekninen
- hyvinvointialue: sosiaali- ja terveystoimet
- koulut ja oppilaitokset: peruskoulut, lukio, alueelliset opistot
- yritykset: työpaikat, yritys yhteistyö
- kolmas sektori ja seurakunta: harrastukset, vapaaehtoistyö
- asukkaat: palautteet, kyselyt

5. Resurssit

- henkilöstöresurssit
- valtionavustukset
- hankeyhteistyö
- kumppanuudet: kolmassektori ja yritykset

6. Riskit

- talouden heikkeneminen
- henkilöstön riittävyys
- palvelujen kysynnän kasvu/heikkeneminen
- syrjäytyminen
- kotoutumisen vaikeudet

7. Visio vuodelle 2029

”Laitila on hyvinvoiva, turvallinen ja osallisuutta tukeva kaupunki, jossa jokainen saa tarvitsemansa tuen ja voi elää mielekästä arkea kaikissa elämäntilanteissa.”

8. Suunnitelman seuranta ja arviointi

- vuosittainen hyvinvointiraportti
- suunnitelman päivitys

9. Työryhmien jäsenet

- Sari Koski (henkilöstö- ja tietopalveluasiantuntija)
- Heli Kiertokari-Laitinen (hallintojohtaja)
- Juha Into (Kappelimäen koulun apulaisrehtori)
- Eila Pappila (työllisyys- ja maahanmuuttopäällikkö)
- Piia Allén (kulttuuripäällikkö)
- Emilia Andersson (vapaa-aikapäällikkö)
- Taija Jalonen (varhaiskasvatuspäällikkö)
- Hanna Lahtonen (kaupunginvaltuuston ja -hallituksen jäsen)
- Juha Laiho (keittiöpäällikkö)
- Vilhelmiina Eerola (nuoriso-ohjaaja)
- Ulla Hätilä (työterveyshoitaja)
- Alina Kalliomäki (työllisyysasiantuntija/tiimin vetäjä)
- Alisa Jalava (työllisyysasiantuntija)
- Lotta Stenij (perusopetuksen rehtori)
- Jussi Kauranen (rehtori)
- Jarkko Männistö (hallintovirkailija)
- Tiina Rehmonen (diakoniatyöntekijä)
- Päivi Salminen (kirjastotoimenjohtaja)
- Jaana Suominen (hallintosihteri)
- Anja Vuoriaho (työllisyyspalvelujen ohjaaja)
- Juha-Matti Päivölä (elinvoimapäällikkö)
- Virve Aho (kaupunginvaltuuston ja -hallituksen jäsen)
- Heidi Lähteenmäki (kaupunginvaltuuston jäsen)
- Mika Lintula (poliisi)
- Eva Nurmi (kiinteistöpäällikkö)
- Lila Hopia (kaupunkisuunnittelija)
- Anna Pärhä (etsivä nuorisotyö)